ANKARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYE COĞRAFYASI ARAŞTIRMA ve UYGULAMA MERKEZİ

25-26 MAYIS 2006

IV. ULUSAL COĞRAFYA SEMPOZYUMU

BİLDİRİ METİNLERİ

AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNDEKİ TÜRKİYE'DE BÖLGESEL FARKLILIKLAR

ANKARA-2006

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYE COĞRAFYASI ARAŞTIRMA ve UYGULAMA MERKEZİ

25-26 MAYIS 2006
IV.ULUSAL COĞRAFYA SEMPOZYUMU

"AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNDEKİ TÜRKİYE'DE BÖLGESEL FARKLILIKLAR"

BİLDİRİ METİNLERİ

Ankara-2006

Onur Kurulu
Prof.Dr.Erdoğan AKKAN
Prof.Dr.Oğuz EROL
Prof.Dr.Selami GÖZENÇ
Prof.Dr.Ejder KALELİOĞLU
Prof.Dr.Aydoğan KÖKSAL
Prof.Dr.Ahmet Necdet SÖZER
Prof.Dr.Alâettin TANDOĞAN
Prof.Dr.Metin TUNCEL
Prof.Dr.Erol TÜMERTEKİN
Prof.Dr.Talip YÜCEL

Yürütme Kurulu
Prof.Dr.Ali ÖZÇAĞLAR
Yrd.Doç.Dr.Mehmet SOMUNCU
Dr.Rüya BAYAR
Dr.Mutlu YILMAZ
Dr.M.Murat YÜCEŞAHİN
Arş.Gör.Nuri YAVAN
Arş.Gör.C.Erdem BEKAROĞLU
Arş.Gör. Olgu AYDIN

Yazışma Adresi
Ankara Üniversitesi
Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Bölümü,
06100 Sıhhiye/Ankara

Tel: (312) 310 32 80-1209 veya 1211

Fax: (312) 310 57 13

E-posta:
tucaum@yahoo.com
cografya@humanity.ankara.edu.tr
ozcaglar@humanity.ankara.edu.tr

Web: http://www.geography.humanity.ankara.edu.tr/ tucaumanasayfa.htm

Kapak Fotoğrafı
http://earth.google.com

Baskı
Ankara Üniversitesi Basımevi- ANKARA-2006

Bilimsel Danışma Kurulu

Prof.Dr.İbrahim ATALAY, Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof.Dr.İhsan BULUT, Atatürk Üniversitesi
Prof.Dr.Hayati DOĞANAY, Atatürk Üniversitesi
Prof.Dr.Suna DOĞANER, İstanbul Üniversitesi
Prof.Dr.Ali Fuat DOĞU, Yüzüncüyil Üniversitesi
Prof.Dr.Mesut ELİBÜYÜK, Ankara Üniversitesi
Prof.Dr.Süha GÖNEY, İstanbul Üniversitesi
Prof.Dr.Emrullah GÜNEY, Dicle Üniversitesi
Prof.Dr.İbrahim GÜNER, Muğla Üniversitesi
Prof.Dr.Hamdi KARA, Ankara Üniversitesi
Prof.Dr.Yalçın KARABULUT, Ankara Üniversitesi
Prof.Dr.İlhan KAYAN, Ege Üniversitesi
Prof.Dr.Barış MATER, İstanbul Üniversitesi
Prof.Dr.Mustafa MUTLUER, Ege Üniversitesi
Prof.Dr.Lütfi ÖZAV, Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof.Dr.Ali ÖZÇAĞLAR, Ankara Üniversitesi
Prof.Dr.Ramazan ÖZEY, Marmara Üniversitesi
Prof.Dr.Nazmiye ÖZGÜÇ, İstanbul Üniversitesi

İsimler soyadı sırasına göre alfabetik olarak düzenlenmiştir.

İÇİNDEKİLER

Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü Prof.Dr. Ali Özçağlar'ın IV. Ulusal Coğrafya Sempozyumunu Açış Konuşması **1**

Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri ile İstatistik Bölgelerinin Uygulamada Yarattıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri
The Geographical and Statistical Regions of Turkey and their Problems in Practice and the Solution Suggestions
Ali Özçağlar **5**

Coğrafi Bölgelerin Siyasi Bölgeler Olarak Algılanması ve Sonuçları
Perception of Geographical Regionsas Political Regions and Resulting Consequences
Ramazan Özey **21**

Geçmişten Günümüze Türkiye'yi Bölgelere Ayırma Çalışmaları ve Yapılması Gerekenler
The Studies Of Dividing Turkey Into Regions, An Assessment For The Past And The Future Developments
Ali Yiğit **33**

İstatistiki Bölge Birimleri Nomenklatörü'ne (Nuts) Göre Türkiye'de Bölgesel Farklılıklar
Regional Differences In Turkey According To Nuts
Selma Kayalak, Tuğba Kiper **45**

Türkiye'de Nuts Bölgelerine Göre Ekili-Dikili Tarım Alanlarının Dağılışı
Distrubition of Sowed-Planted Agricultural Areas in Turkey By Nuts Regions
Barış Taş **55**

Türkiye'nin Kırsal Pazar Bölgeleri
Rural Periodic Market Regions of Türkiye
Harun Tunçel **63**

Bölgesel Farklılıklar Açısından Kırsal Alanlar
Rural Areas According to Regional Differences
Sevinç Bahar Yenigül **73**

Ekolojik ve Floristik Özelliklerine Göre Türkiye Orman Vejetasyonunun Bölgesel Dağılımı
The Regional Distribution of the Forest Vegetation According to The Ecological and Floristic Properties in Turkey
Recep Efe, Süleyman Sönmez **81**

Ege, Güney Marmara ve İçbatı Anadolu Bölümleri Arasındaki Geçişte İklim Özelliklerinin Değişimi
The Variation of Climate Characteristics at Transition Between the Aegean, South Marmara and Mid-Western Anatolia Subregions
Talat Koç **91**

Türkiye'nin Tarım Yöreleri
Agricultural Areas of Turkey
Esen Durmuş, Ali Yiğit **101**

1935 Yılından Günümüze Türkiye'de Tütün Ekimi ve Üretiminde Bölgesel Değişimler ile Alternatif Ürün Projesinin Etkileri
Tobacco Plantıng in Turkey Sınce 1935 To Present, Regıonal Changes in Productıon, and Effects of the Alternatıve Product Project
Semra Günay Ergün, Kaan Erkan Uğurlu **115**

Doğu Anadolu Bölgesinde Zirai Faaliyetlerdeki Farklılıkların Yeri ve Önemi
The Place and Importance of Agricultural Activities in the East Anatolian Region
Zeki Koday **135**

Türkiye'de Bölgesel Farklılıklara Göre Konaklama Tesislerinin Gelişimi ve Değişimi
Development and Changes of Accomodation Facilities According to Regional Difeferencies in Turkey
Faruk Alaeddinoğlu,Emin Toroğlu,Mesut Elibüyük **145**

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TÜRKİYE COĞRAFYASI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ
IV. ULUSAL COĞRAFYA SEMPOZYUMUNU
" AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNDEKİ TÜRKİYE'DE BÖLGESEL FARKLILIKLAR"

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRKİYEYİ BÖLGELERE AYIRMA ÇALIŞMALARI VE YAPILMASI GEREKENLER

The Studies of Dividing Turkey into Regions,an Assessment for the Past and the Future Developments

A l i Y İ Ğ İ T
Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak. Coğrafya Bölümü, Adapazarı
ayigit@sakarya.edu.tr

Özet: Türkiye'yi coğrafi bölgelere ayırma konusunda XIX. yy.ın sonlarından başlayan birtakım girişimler yapılmıştır. XX. yy.ın ilk yarısından beri Osmanlı Devleti idaresindeki ülkelerin, dolaysıyla Türkiye'nin idarî ve doğal birtakım bölgeler halinde incelenmekte olduğunu görüyoruz. Birinci Coğrafya Kongresinde bugün kullanılan yedi coğrafi bölge belirlenmiştir. Kongre sonrasında da Türkiye'nin coğrafi bölgeleri üzerinde bazı çalışmalar yapılmış ve birtakım sınır yanlışlıkları irdelenmiştir. Kongre kararlarını dikkate almayan ve Türkiye'nin coğrafi bölgelerini farklı bir şekilde ele alan bazı çalışmalar da olmuştur. Ayrıca Birinci Coğrafya Kongresinde, bölge ve bölümlerin daha küçük parçaların birleşmesi ile meydana geldiği kabul edilmekle beraber, bunların zamanla yapılacak çalışmalarla belirtilebileceği sonucuna varılmıştır. Bütün bu çalışmalara rağmen ülkemizin coğrafi bölgelere ayrımı ile ilgili çalışma sayısı oldukça azdır. Bilhassa konusal (sistematik) coğrafi bölgelerin ayrımı konusunda çok az çalışma gerçekleştirilmiştir. İşte bu çalışmada daha önce yapılmış araştırmaların bir özeti verildikten sonra, her coğrafi konuda bölge ayrımının yapılması gerekliliği ve yapılması gereken bazı konuların önemi üzerinde durulacaktır.

Anahtar kelimeler: Türkiye, Bölge, Bölgeler, Bölge tasnifleri

Abstract: The subject of geographically dividing Turkey into regions had been started at the end of nineteenth century. It can be seen that the mainland and the countries which were belonging in the past to Ottoman State were examined from the administrative and natural regions point of view in the first half of 20th century. In the First Turkish Geographical Congress, seven geographical regions have been determined, which are also being currently used nowadays. After this congress some studies have been performed on this subject and these studies pointed out that there exit some mistakes especially in determining the borders of the regions. Furthermore, there have been other studies in which the borders of the regions have been put forward in a very different manner. In the first geography congress it has been accepted that the regions and the divisions are the unified areas of the smaller parts and has been concluded that these regions would be determined exactly with future works. Despite all of these efforts, the studies on geographically dividing Turkey into the regions stay in a very low level. In this work it is aimed to give a brief summary about the former studies and then to examine the necessity of region differentiation in all geographical subjects.

Key Words: Turkey Regions, Region classifications

1. Giriş

Coğrafya bölgeye dayanan bir bilimdir. Coğrafya dışındaki bilimler yeri geldikçe bölgeyi kullanırken, coğrafyada her yaklaşım bölge kavramıyla ilişkilidir. Bu nedenle bölge kavramını en çok coğrafyacıların tartışması ve bu konuda değişen zamana göre yeni metotları denemesi doğal ve hatta zorunludur. Genel olarak bölge ile, mekansal bir bütünün belirli nitelikler bakımından bağdaşık olan bir parçası tarif edilmektedir. Yani, seçilmiş olan nitelikler ve bu niteliklere göre yapılan genelleştirme sonucu varılan mekânsal kümeler, bölgeyi tanımlamakta kullanılmaktadır. Ancak mekânsal olarak bakıldığında, bir bütünün parçası olarak bölgelerin kendi içlerinde de farklılıklar barındırması ve alt bölgelere ayrılması mümkündür.

Coğrafya, tabiatı gereği ta baştan beri bölgelerle uğraşır ve hatta birçok coğrafyacıya göre; bölge çerçevesi içinde yapılacak incelemeler bilimin özünü ve esas gayesini oluşturur. Modern coğrafi anlayışa göre; coğrafya, farklı yerlerin kendine özgü

farklı özelliklerinin ortaya konulması ve bir parçasını oluşturdukları daha geniş sistemlerle ilişkilerinin incelenmesiyle uğraşır. Başka bir değişle, coğrafya ya yeryüzünün bir bütün olarak birliğini sağlayan özellikler ve olaylar sistemini ortaya koyar ya da bir bölgeyi meydana getiren unsurların bölge yapısındaki rollerini araştırır.

Bu kısa açıklamadan da anlaşılacağı gibi coğrafyanın en önemli çalışma alanı olan bölge ile ilgili ülkemiz coğrafyacıları da eskiden beri mesai harcamaktadırlar. Bu çalışmaları geçmişten günümüze doğru bir sıralamaya tabi tutarak ele almaya çalışacağız.

2. Türkiye'yi Coğrafi Bölgelere Ayrıma Çalışmaları

2.1. Birinci Türk Coğrafya Kongresi Öncesi Çalışmalar

Çağdaş bölgesel coğrafya anlayışı yüzyıl kadar önce Fransa'dan yayılmaya başlamıştır. Ancak iki binyıl önce **Strabon** tarafından dünyanın o zamanlar bilinen kısımlarının ve bu arada ülkemizin bulunduğu kısımların bölgesel tasvirleri *Geographika*'da sunulmuştur. Ülkemizin bilinen en eski bölgesel tasvirlerinden biri de, 1648'de zamanının idari bölümlerini esas alan **Kâtip Çelebi**'nin *Cihannüma* adlı eserinde yer alır (s.629–631). Modern coğrafyanın kurucularından **Carl Ritter** *Erdkunde*'de ülkemizi nehir sistemlerine ve su bölümü çizgilerine göre doğal bölgelere ayrılarak incelenmiştir (Ritter, 1858:11–52). Henüz modern bölgesel coğrafya anlayışının başlamadığı dönemde bir Türk subayı tarafından ülkemiz, daha doğrusu o zamanki Osmanlı Devleti idaresinde bulunan topraklar doğal esaslara göre, -belki ilk olarak- bölümlenmiş olduğunu görüyoruz (Binbaşı Hüseyin, 1887: 9–12). **Hüseyin Paşa** bu kitapta, Osmanlı ülkesini 15 iklime bölmüştür. Daha sonra birçok eserde bu tasnif aynen ya da bazı değişikliklerle kullanılmıştır. Yine bu dönemde Fransız **Vital Cuinet** resmi salnamelere göre idari bölümlemeyi esas alarak Osmanlı ülkesini dört ciltten oluşan büyük bir eserde tasvir etmiştir (Cuinet, 1890: XVI-XIX). 1915'de **Ewald Banse** Türkiye'yi 10 doğal bölgeye ayırarak ele almış ve bunları da, çoğu eski tarihi isimlerle (Trakya, Bitinya, Frigya, Paflagonya, Galatya, Likaonya, Pamfillya vs gibi) ifade edilen tâli kısımlara bölmüştür (Banse, 1919: 37–280). Aynı yıl **Faik Sabri (Duran)**, *İktisadi coğrafya*sında, Osmanlı ülkesinin doğal ve ekonomik durumunu, beş büyük kısımda ele almıştır. Duran'ın, Osmanlı Devleti dağılarak Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasından sonra yayınladığı eserlerde, ele aldığı konuları bugünkülere çok benzeyen bölgeler dâhilinde incelediğini görüyoruz (Duran, 1938:185–209). Bu bölümlemeyi biraz değişik ifadelerle, daha önce 1928'de eski yazı ile basılmış başka bir kitabında veren Faik Sabri'nin tabii bölgeleri gösteren Türkiye haritasında (Şekil: 1c), Güneydoğu Anadolu dışında, 1941 coğrafi taksimatına çok yerde benzeyen sınırları tespit etmiş bulunması dikkat çekicidir.

Kongre öncesi bir diğer bölge ayrımı da **Abdulkadir Sadi (Kazancıoğlu)** tarafından önce 1926 tarihli *Milli Coğrafya*'da sonrada daha ayrıntılı olarak 1930'da yayınlanan *Memleket Coğrafyası*nda ortaya konmuştur (Abdulkadir Sadi, 1926:161; 1930:115–224). 10 bölgeden oluşan bu tasnifte bugünkü bölümlemeden farklı olarak Kuzeydoğu Anadolu, Menteşe ve Trakya bölgeleri yer alır. Kuzeydoğu Anadolu'nun Doğu Anadolu'dan ayrı bir bölge olarak tanımlanması daha önce tarafımızdan da savunulmuştu (Yiğit, 1996), Ege ile Akdeniz arasında bir Menteşe bölgesinin varlığı ise bugün için de değerlendirilmesi gereken önemli bir görüştür.

Türkiye'yi bölgelere ayırma konusundaki çalışmalar arasında **Danyal Bediz** tarafından, Türkiye'de yapılmış tetkik seyahatlerine göre çizilen ve doktora tezinde yer alan haritayı da kaydetmek gerekir (Bediz, 1935:6). Bu çalışmada Türkiye İç Anadolu, Karadeniz bölgesi, Güney Anadolu, Batı Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu olmak üzere altı büyük tabii bölgeye ayrılmış ve ayrıca gerekli yerlerde tali geçiş sahaları gösterilmiştir(Şekil: 1a). Haritada çizilmiş olan sınırların, birçok noktada 1941 coğrafi sınırlarına yakınlık gösterdiği dikkati çekmektedir. **Ulrich Frey** Türkiye ile ilgili kitabında memleketimizi yedi tabii bölgeye ayırarak bir harita üzerinde göstermiştir (Şekil: 1b). Bu bölümleme de, bazı bölgelere verilen art niyetli isimler ve sınırların farklı olması dışında bugünkü 7 bölge ile uyumlu bir tasnif sergilemiştir (Frey, 1937:41–47).

1921 senesinde hazırlamış olduğu *"Anadolu yarımadasının coğrafi nahiyelere taksimi"* adlı bir incelemesiyle, Türkiye'nin ilk defa olmak üzere tabii bölgelere ayrılmasını

denediğini bildiren **Hâmid Sadi (Selen)**, Türkiye'nin coğrafi bölgeleri hakkında etraflı bir incelemeyi de I. Coğrafya Kongresine sunmuş ve Kongre kitabı içerisinde yayınlanmıştır. *"Türkiye'nin Coğrafi Bölgelere Taksimine Dair Bir Muhtıra"* adlı bu raporda ülkemiz 9 coğrafi bölgeye ayrılmıştır (Selen,1941). Bu ayrımda İçbatı Anadolu ile Yukarı Fırat da bölge olarak ele alınmakta ve bugünkü bölümlerin hemen tamamı da öneri olarak sunulmaktadır. Aslında kongrede Selen'in teklifindeki Yukarı Fırat Doğu Anadolu'ya İçbatı Anadolu da Ege'ye bölüm olarak eklenmiş, diğer bölüm önerileri üzerinde de birtakım rötuşlar yapılarak kongre kararı haline dönüştürülmüştür. Ancak Selen'in İçbatı Anadolu ile Yukarı Fırat'ı müstakil bölgeler olarak vermiş olmasının çok isabetli bir ayrım olduğunu bugün daha iyi anlıyoruz. Bilhassa İçbatı Anadolu'nun Ege'den ayrı bir bölge olduğu konusunda görüş birliği vardır. Mesela, 1941'de bölgelerin, hocası Darkot'un teklif ettiği şekliyle kabul edildiğini ve sınırların büyük isabetle çizilmiş olduğunu savunan **Metin Tuncel** bile, İçbatı Anadolu'nun ayrı bir bölge olarak ilan edilebileceğini belirtmektedir (Eren, 1996: 22). Yukarı Fırat'ın Doğu Anadolu'dan farklı bir bölge olduğu görüşü yine tarafımızdan daha önce ileri sürülmüştü (Yiğit, 1996).

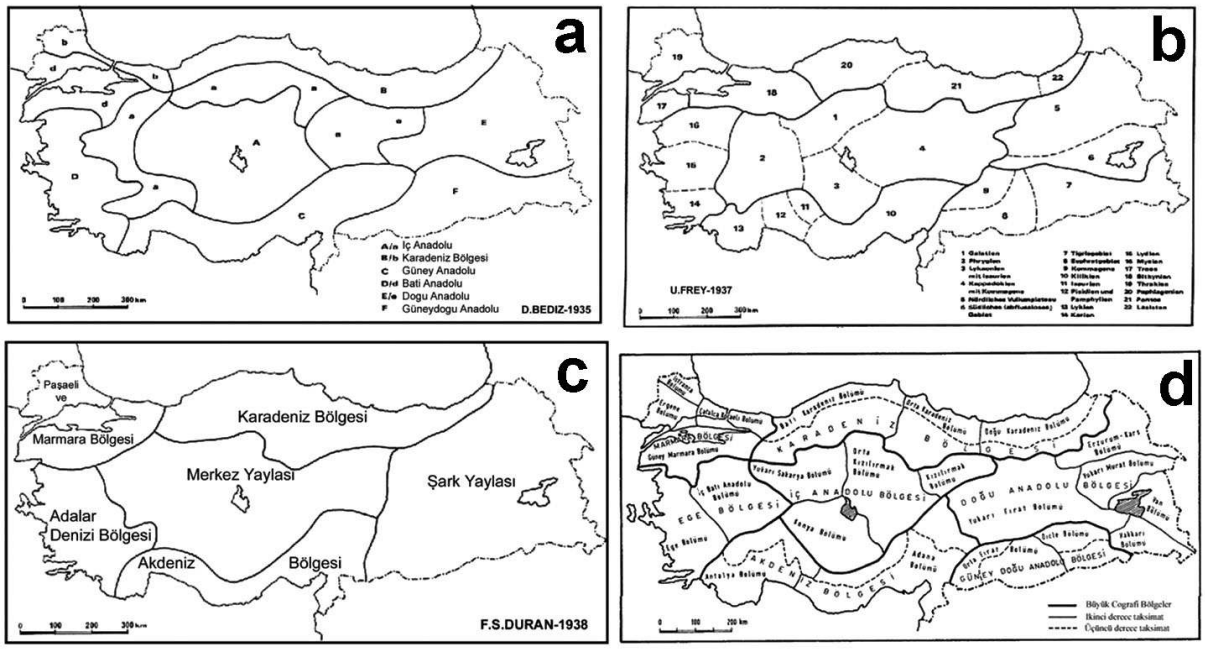

Şekil 1. 1941 öncesi bazı bölge ayrımları ve 1941 ayrımı.

Ülkemizin coğrafi bölgeler halinde ele alınması konusunda en kapsamlı çalışmalar yapan coğrafyacılardan birsi de hiç kuşkusuz **Herbert Louis**'dir. 1941 Coğrafya Kongresi öncesinde birtakım çalışmaları bulunan Louis, Türkiye'nin coğrafi bölgeleri hakkında etraflı bir incelemeyi 1941 Coğrafya Kongresine de sunmuş ve Kongre kitabı içerisinde yayımlanmıştır. Daha sonra da bölgeler konusunda çalışmalarına devam eden Louis, 1985'de yayınlamış olduğu *Landeskunde der Türkei* adlı eserinde Türkiye'nin coğrafi bölümlerini biraz daha geliştirmiştir. İleride bu tasnifi ele alacağız.

Kısacası, aşağı yukarı 20.yy'ın ilk yarısında beri Osmanlı Devleti idaresindeki ülkelerin, dolaysıyla memleketimizin idarî ve tabiî birtakım bölgeler halinde incelenmekte olduğunu görüyoruz. Bu incelemelerden anlaşılıyor ki, etrafı yüksek dağlarla çevrili olan ülkemizin iç ve kıyı kısımlarının farklı özellikler gösterdiği eskiden beri biliniyordu. Hatta Doğu Anadolu yüksek platosunun, İç Anadolu havzasından farklı olduğu, ayrıca Doğu Torosların güneyinde yer alan ve bazı Avrupalı yazarlar tarafından "*Kuzey* ya da *Yukarı Mezopotamya"* veya *"Doğu Toros Ön eli"* diye isimlendirdiği bölge yerli yayınlarda *"Cezire-i Ulya"* diye adlandırılıyordu. Kıyı bölgelerimiz ise, genellikle akaçlama havzalarına göre Karadeniz, Akdeniz, Adalar Denizi (Ege) ve Marmara ile Trakya bölgeleri ayrılıyordu (Gürsoy, 1957:220). Bundan da anlıyoruz

ki, Türkiye'nin coğrafi bölümlemeye tabi tutulması, ilk kez 1941'de ele alınmış bir mesele değildir. Fakat bölgelerin sınırlarının gösterilmesinde ve isimlendirilmesinde kargaşa yaşanıyordu. İşte 1941 Haziranında Ankara'da Maarif Vekâletinin (Milli Eğitim Bakanlığının) girişimleriyle toplanan Birinci Coğrafya Kongresinde Türkiye'nin coğrafi bölgelere ayrılması, daha önce yapılmış coğrafi bölümleme tecrübelerinin ışığı altında, en son bilgi durumuna göre atılmış ileri bir adım olmuştur.

2.2. Birinci Türk Coğrafya Kongresi'nde Belirlenen Coğrafi Bölgeler

Haziran 1941'de Milli Eğitim Bakanlığının girişimleriyle Ankara'da toplanan Birinci Coğrafya Kongresinde bugün kullanılan yedi coğrafi birlik **Akyol**, **Louis**, **Darkot** ve **Selen** tarafından tespit edilmiştir. Bölgeler seçilirken göz önüne alınan esaslar ve her bölgenin kısa bir tasviri rapor halinde sunulmuş ve sınırları bir Türkiye haritası üzerinde gösterilmiştir (Şekil: 1d). Birinci Coğrafya Kongresi'nin uzun çalışmalar sonucunda özelliklerini belirttiği, yerlerini tespit ettiği, sınırlarını çizdiği ve adlandırdığı 7 coğrafi bölgenin dördüne, komşu olduğu denizin adı (Karadeniz, Marmara, Ege, Akdeniz), üçüne de Anadolu kütlesi içindeki yerine göre ad verilmiştir (Doğu, Güneydoğu ve İç Anadolu). Bu bölgeler, yerel özelliklerine göre bir takım bölümlere ayrılmış olup, bunlara bazen denize göre konumları, bazen nehir havzaları, bazen de büyük bir merkezin adı verilmiştir. Bölge ve bölümlerin daha küçük parçaların birleşmesi ile meydana geldiği kabul edilmekle beraber, bunların zamanla yapılacak çalışmalarla belirtilebileceği sonucuna varılmıştır (*Türkiye'nin Bölgeleri Hakkında* Rapor, s.80).

Türkiye'nin Coğrafi bölgeleri bu esaslara uygun olarak ilk kez 1942'de **Besim Darkot** tarafından lise son sınıfları için yazılan Türkiye Coğrafyası kitabında ele alınmıştır. Daha sonra yine Darkot tarafından İ.Ü. Coğrafya Bölümünde okutulmaya başlanan Türkiye'nin bölgeleri ders notları 1964–1965 ders yılında Karadeniz, daha sonraki yıllarda sırasıyla Marmara, Ege, Akdeniz, İç Anadolu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu teksirleri olarak yayımlanmıştır. Bu notlardan Ege bölgesi 1978'de Marmara Bölgesi de 1981'de **Metin Tuncel** ile birlikte kitaplaştırılmıştır. Bu kitap ve teksirlerde Kongre kararlarına uygun olarak sunulan bölge ve bölümlerden başka yöre ayrımına da gidilmiştir. Söz konusu kitap ve teksirlerde 14'ü Karadeniz, 13'ü Marmara, 11'i Ege, 7'si Akdeniz, 10'u İç Anadolu, 9'u Doğu Anadolu ve 4'ü de Güneydoğu Anadolu bölgesinde olmak üzere 67 tane yöre ismi ve tanımı sunulmuştur. Ayrıca bilhassa Ege Bölgesi kitabında yöreler de alt yörelere ayrılarak incelemiştir. Bu arada Ege Üniversitesi Coğrafya Bölümünde 1990'lı yılların başında **A.Necdet Sözer** bazı araştırma görevlileri ile beraber bu geleneğe uyarak Darkot'un ders notlarını yenileyerek ve bilhassa çizimler ekleyerek çoğaltmıştır.

2.3. 1941 Coğrafi Bölümlemesine Karşı Yapılan Eleştiriler

I.Türk Coğrafya Kongresi'nde Türkiye'nin Coğrafi Bölgelerini belirlemek için oluşturulan komisyon, bölge sınırları ve isimleri üzerinde son söz söylenmiş olmadığını, fakat şimdiden elde edilen neticenin, bugünkü bilgi derecesine göre varılmış bir merhale olarak telâkki edilebileceğini ve bu taksimatın coğrafya öğretiminde bugüne (yani 1941'e) kadar devam etmiş olan karışıklığın önüne geçmek gibi pratik bir fayda getirmekte olduğunu da kabul ediyordu (a.g. Rapor, s.80). İşte bu coğrafi taksimatta gerek ilmi, gerekse pedagojik bazı eksik ve hatalı taraflar bulunduğu gün geçtikçe anlaşılmakta ve bunları düzeltme ihtiyacı kendini göstermektedir. 1941 den bu yana geçen zaman zarfında, bir hayli memleket incelemeleri yapılmış ve birçok noktalarda düzeltmeler yapma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu konuda **Gürsoy** tarafından ayrıntılı bir inceleme yapılmış ve *"Türkiye'nin Coğrafi Taksimatında yapılması icabeden bazı tashihler"* adlı makalesinde yayınlanmıştır (Gürsoy, 1957). Yazar bilhassa Karadeniz bölgesi ile Doğu Anadolu bölgesi arasındaki sınırın yanlışlığına dikkat çekmiş, Orta ve Batı Karadeniz bölgelerindeki hatalı sınırları göstermiş, Akdeniz bölgesi ile Güneydoğu Anadolu bölgesi arasındaki sınırın Fırat nehrinden geçmesi gerektiğini ve Gaziantep platosunun Doğu Akdeniz bölgesine dâhil edilmesi gerektiğini savunmuştur.

Ayrıca **Erinç** *Doğu Anadolu Bölgesi* adlı kitabında Doğu Anadolu'nun sınırlarında düzeltilmesi gereken noktalara dikkat çekmiştir. Bilhassa Doğu Anadolu ile Doğu Karadeniz bölgeleri arasındaki sınırın hatalı olduğunu, Bayburt Ovası'nın Doğu Anadolu'da

bulunması gerektiğini kaydetmiştir. Doğu Anadolu'nun batıdaki sınırının Elbistan Ovası dışarıda kalacak şekilde geri çekilmesi ve sınırın Doğanşehir depresyonu batısından başlatılması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca Bölümler arasındaki sınırlar da tartışılmış, Yukarı Fırat'ın sınırının Muş ovası batısında sona ermesi ve Bitlis çevresinin Hakkâri bölümü ile birleştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Erinç,1953). Bu arada Doğu Anadolu'da üç farklı bölgenin bulunduğu tarafımızdan tespit edilmiş ve bunların özellikleri ile sınırları belirlenmiştir (Yiğit, 1996).

1980'li yıllarda Almanya'da Türkiye'nin coğrafi bölgelerinin farklı bir şekilde ele alındığı iki ayrı eser yayınlanmıştır. Bunlardan *"Die naturräumliche Gliederung der Türkei"* (Türkiye'nin Doğal Yöreleri) adlı kitapta (Erol,1983) Türkiye; 7 bölge, 17 bölüm 58 yöre ve 284 çevre birimine ayrılmış ve bunların sınırları ve genel karakterleri belirlenmiştir (Şekil: 2a). Bu kitabı dikkatlice incelediğimizde Marmara bölgesinin kuzey ve güney diye, Doğu Anadolu'nun da doğu ve batı diye çok bariz bir şekilde ikiye ayrılarak ele alındığını, yani Türkiye'yi 9 bölge halinde incelediğini fakat tepki çekmemek için 7 bölge geleneğine uyulduğunu iddia edebiliriz.

Diğer eser ise daha önce de ülkemizin coğrafi bölümlemesi ile ilgili çeşitli çalışmalar yapmış olan **Herbert Louis**'nin ölümünden kısa bir süre önce yayınlamış olduğu *Landeskunde der Türkei* adlı eseridir. Türkiye'nin coğrafi bölümlerini önceki çalışmalarına göre biraz daha geliştirmiş olan Louis'nin bu son taksimatında Türkiye 10 büyük coğrafi bölge halinde ele alınmış ve bu bölgelerde kendi içinde 67 tali bölüme ayrılmıştır. Ancak bunlardan 40 tanesi 2. derecede bölümleme içinde 27 tanesi de 3.derecede bölümleme içinde gösterilmiştir. Yani kitaptaki bölümleme ile harita arasında bir uyumsuzluk vardır. Harita 10 bölge 40 alt bölge ve 124 yöre olarak çizilmiştir(Şekil: 2b).

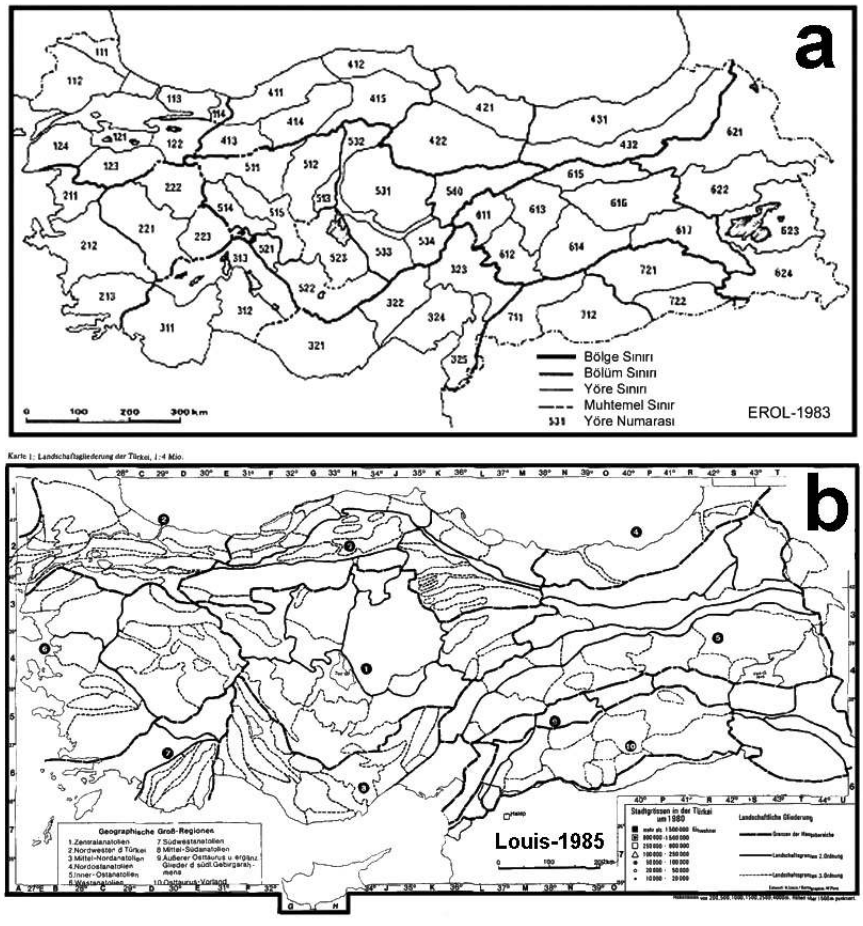

Şekil 2. Erol (a) ve Louis(b)'nin bölge tasnifleri

Türkiye'nin Coğrafi bölgelerini bir kitap halinde yayınlayan **Talip Yücel**'e göre; *birden fazla tabii özelliğe göre tayin edildiği ifade edilen "tabii bölgeler" ile coğrafi hususiyetlerin hepsi dikkate alınarak tespit edildiği söylenen "coğrafi bölgeler" sadece birer hayalden ibarettir* (Yücel, 1987: 8–9). Buna karşılık tek bir özellik esas alınarak coğrafi bölgeler ayrılabileceğini belirtmekte ve yurdumuzun bu yolla yeni bir coğrafi taksimatı yapılmadığı müddetçe, I. Türk Coğrafya kongresi tarafından belirlenmiş coğrafi bölgelerin sınırlarına vaki itirazları önlemenin imkânı olmadığını kaydetmektedir. Yeni bir taksimat gerçekleşinceye kadar, bütün coğrafi özellikleri hesaba kattığı iddiasını taşımasına rağmen, yeryüzü şekillerine ağırlık verdiği aşikâr olan I. Türk Coğrafya Kongresinin belirlediği bölgelere, esas itibariyle, sadık kalacağını ifade etmektedir (Yücel,1987:8–9). Yücel söz konusu kitapta kongrenin belirlediği bölge ve bölümlere uymakta ancak bunları kendi belirlediği yörelere göre ele almaktadır. Bu kitapta Türkiye 76 yöreye ayrılmış ve ayrıca bazı yörelerin alt yöreleri de belirlenmiş, ancak bunların sınırları belirtilmemiştir. Yücel'in bu yöre tasnifi daha sonra bazı coğrafyacılar tarafından benimsenmiş ve yeniden ele alınmıştır. Nitekim Atalay ve Mortan ile Güngördü'nün yayınladıkları Türkiye'nin bölgeleri ile ilgili kitaplarında Yücel'in yöre tasnifi bazı değişiklikler yapılarak sürdürülmüştür (Atalay ve Mortan 1998; Güngördü, 2003).

2.4. Coğrafi Bölgelerin Yeniden Belirlenmesi İhtiyacı Ve Öneriler

Milli Eğitim Bakanlığının girişimleriyle 1941 yılında toplanan I. Türk Coğrafya Kongresinde asıl amaç bölgelerin sınırlarının gösterilmesinde ve isimlendirilmesinde yaşanan karışıklığın önüne geçmekti. Bu nedenle, daha çok coğrafya öğretiminde kullanılacak büyük coğrafi birlikleri belirlemek için çalışılmıştır. Temel amaç eğitim olduğundan mümkün olduğu kadarıyla az sayıda ve birbiriyle az çok dengeli bir bölge sistemi oluşturma yoluna gidilmiştir. Bölgeler arasında alan bakımından dengenin korunması için kıyı bölgelerine gerçekte pek az benzerlik gösteren iç kısımlar eklenerek kıyı bölgeler adeta zorlanarak genişletilmiştir (Darkot, 1966:37; Erinç, 1973:21–22). Yine bu tür çalışmalarda önce küçük parçaların yani yörelerin ortaya konulması ve bunların benzeyiş gösterenleri bir araya toplanarak daha büyük kısımların yani, bölüm ya da alt bölgelerin belirlenmesi yerine, önce büyük bölgeler oluşturulmuş, yörelerin belirlenmesi zamana bırakılmıştır.

Bu nedenle gerek coğrafi bölgelerin belirlenmesinde göz önünde bulundurulan kriterler, gerekse aradan geçen zaman Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri'nin günümüzde kullanışlılığını yitirmiş olduğunu göstermektedir. Ayrıca, coğrafi bölgeleri sadece eğitim ve kültür alanında kullanılan bir sistem olarak görmek büyük bir hata olur. Çünkü sağlam bilgi ve gerekçelere dayanarak, bilimsel yöntemlerle belirlenen coğrafi bölgeler, yapılacak plan ve yatırımların da asıl dayanağını oluşturur. Bu nedenle Türkiye'nin Coğrafi Bölgelerini hayatın her alanında kullanılabilecek bir sistem haline getirmek gerekmektedir.

Coğrafi bölgelerin idari, hizmet ve planlama bölgeleri olarak da kullanılabilecek yetenekte olması gerekir. Bugünkü yedi coğrafi bölgeye göre idari düzenleme yapmak çok zordur. Ancak 1941'de bölge olarak nitelendirildiği halde sonradan bölüm olarak anılmaya başlanan 22 bölüm idari bölge olarak kullanılabilir. Fakat burada bir takım düzenlemeler yapmak gerekir. Mesela; Istranca bölümünü bir bölge olarak değil Ergene bölgesinin bir bölümü olarak ele almak ya da her ikisine birden Trakya bölgesi adını kullanmak gerekir. Aynı şekilde Doğu Anadolu'da Yukarı Murat, Van ve Hakkâri bölümlerini birleştirerek bir bölge yapmak ve adına da Asıl Doğu Anadolu demek gerekir (Yiğit, 1996). Yine aynı şekilde Orta ve Yukarı Kızılırmak bölümleri birleştirilebilir. Böylece belirlenecek 18–20 bölge idari açıdan ihtiyacı karşılamakta yeterli olabilir.

Bu yeniden düzenleme esnasında bölge sınırlarında birtakım düzeltmeler yapmak da gerekecektir. Öncelikle coğrafi sınırlar ile idari sınırları uyumlu hale getirmek lazımdır. Bunun için en pratik çözüm olarak ilçe sınırlarına uygun bir coğrafi sınır oluşturmak için bazı coğrafi ilkelerden ödün verme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar idarî ve siyasi sınırları esas alarak sınırlandırma yapılmasını uygun bulmayan coğrafyacılar varsa da, bunların bazıları, aynı zamanda coğrafi mekân birimlerinin sınırlarına da karşılık gelirler. Ayrıca idari ve siyasi sınırlara göre yapılan bir bölgelendirmenin istatistikî malzeme bakımından büyük bir kolaylık sağladığı da bir gerçektir.

Bu konuda A.Ü. DTCF Coğrafya bölümünden bir grup öğretim üyesi tarafından bir düzenleme yapılmıştır (Özçağlar, 1997: 42). Bu düzenlemede 1941 bölümlemesi idari

sınırlara uygun hale getirilmiştir. Ancak yeni bir düzenleme yaparken, var olan sınır tartışmalarını da göz önünde bulundurarak, bu düzenlemeyi daha da ileri götürmek gerekmektedir. Mesela, Bayburt çevresinin Doğu Anadolu'nun Erzurum-Kars bölümüne alınması, yani Doğu Karadeniz ile Doğu Anadolu bölgeleri arasındaki sınır yanlışlığının düzeltilmesi gerekir. Aynı şekilde Orta ve Doğu Karadeniz arasındaki sınırı Melet ırmağından değil Perşembe yarımadasından başlatmak ve iç kısımda Kelkit vadisini ikiye bölmeden bir bütün olarak Orta Karadeniz'e bırakmak, daha önce **Gürsoy** tarafından dikkat çekilen (Gürsoy, 1957), Marmara ile Batı Karadeniz arasındaki sınırda ve Akdeniz ile Güneydoğu Anadolu bölgeleri arasındaki sınırda yeni düzenlemeler yapmak lazımdır. Bu tür sınır tartışmalarını çoğaltmak mümkündür. Mesela, **Yücel** tarafından öne sürülen, Kula-Orhaneli çevresinin İçbatı Anadolu'da değil Asıl Ege'de olması gibi (Eren, 1996). Yine **Dewdney**'in tasnifinde olduğu gibi İçbatı Anadolu ile Göller yöresinin birleştirilerek yeni bir bölge oluşturulup oluşturulamayacağı da gözden geçirilmelidir (Dewdney, 1971:83-110). Kısacası, coğrafi özelliklerden bazı ödünler verildiği takdirde idari sınırlara uygun olarak, Türkiye'yi kamu hizmetlerinin ihtiyacını da karşılayabilecek bölgelere ayırmak mümkündür. Yöneticilerin de bu duruma uygun idari düzenlemeler yaparak kamu kuruluşları arasında var olan bölge kargaşasına son vermeleri ve ülkemizin sorunlarına daha gerçekçi çözümler üretmesi mümkün hale gelecektir. Ayrıca, birbiri ile uyumsuz, birçok farklılıklar gösteren geniş bölgeler yerine, kendi içinde bir bütünlük gösteren, idarî, hizmet ve plan bölgeleri olarak da kullanılabilecek coğrafi bölgelerin oluşturulması gerekmektedir.

Bu nedenle Türkiye'yi kabaca belirlenmiş yedi coğrafi bölge yerine daha önce bölgelerin bölümleri olarak ele alınan kısımlarını alan, sınır ve özellikler bakımından yeniden gözden geçirerek ve birtakım düzeltmeler yapılarak daha kullanışlı bir bölge sistemi oluşturulmalıdır. Fakat bu bir ya da birkaç kişinin halledebileceği bir mesele değildir. Bunun için coğrafyacıların öncülüğünde çeşitli bilim alanlarından uzmanların ve kamu kuruluşlarının temsilcilerinin bir araya geleceği, Birinci Coğrafya Kongresi benzeri bir kongrenin düzenlenmesi ve bir uzlaşma ile yeni sistemin benimsenmesi gerekir (Yiğit, 2000).

3. Türkiye'nin Konusal Bölgeleri İle İlgili Çalışmalar

Bilimsel bir coğrafi çalışmaya önce analiz yaparak başlanmalı, olay ya da olgunun her bir öğesinin ne gibi özelliklere sahip olduğu, nasıl bir işlev gerçekleştirdiği kavranmaya çalışılmalı, böylece olay çözümlendikten sonra, sentez aşamasına geçilmeli ve her biri ayrı ayrı işlevlere sahip olan öğelerin bir arada, bir bileşim olarak nasıl bir işlev gerçekleştirdikleri yani bütünün fonksiyonları ayrıca kavranmalıdır. İşte bölgesel coğrafyanın işi her bir parçanın bir arada birlikte çalışarak ne gibi işleve sahip olduğu ile ilgilidir. Elemanların tek tek işlevleri ile de sistematik coğrafya ilgilenir. Bundan da anlaşılacağı gibi coğrafyanın bu ikili yapısı bilimsel bir zorunluluktur. Eğer bir inceleme sadece çözümleme aşaması gerçekleştirildikten sonra bırakılırsa, olay sadece çözümlenmiş, tanımlanmış ve açıklanmış olur. Yani tasviri bir çalışmadan öteye pek geçilememiş olur. Bu nedenle yapılan her coğrafi çalışmanın sonunda bir sentez, dolaysıyla bölgesel sonucu olmak zorundadır.

Türkiye'nin coğrafi bölgelerinden söz ederken tüm öğeleri dikkate alarak bir bölge tasnifi sunduğunu iddia etmek işlem yapmadan sonucu söylemek gibidir. Böyle bir şeyin ciddiye alınmayacağı bellidir. Ülkemizde baştan beri coğrafi bölgeler üzerinde düşünülürken, her coğrafi alanda konunun özelliklerine göre bölgeler belirlemek yerine genel coğrafi bölgeler içinde konuların dağılışını yapmak yeğlenmiştir. Aslında ülkemizdeki coğrafya araştırmalarında eksikliği duyulan konuların başında sistematik bölgelere önem verilmemiş olması gelmektedir. Ancak bütün bunlara rağmen eskiden beri bazı alanlarda bölge belirleme gayretleri olmuştur. Bugüne kadar en fazla iklim-bitki ve tarım bölgeleri ile ilgili çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Burada bunların bazılarına değinmekle yetineceğiz.

İklim bölge ayrımında en çok kullanılan kriterlerden biridir. Birçok coğrafyacı iklim tipleri belirlemede kullanılmak üzere formüller geliştirmişlerdir. Bu formüllere göre Türkiye iklim bölgelerine ayrılabildiği gibi, ülkemiz coğrafyacılarından **Sırrı Erinç** ve **L. İhsan Sezer** tarafından geliştirilmiş ülkemize özgü indisler de bulunmaktadır. Bilhassa **Erinç** tarafından geliştirilmiş olan yağış ve sıcaklık orantısına dayanan indis (Erinç, 1965) coğrafyacılardan başka ormancılar tarafından da benimsenmiştir (Şekil: 3a). **Sezer** tarafından da iklim tipleri ile vejetasyon formasyonlarının sınıflandırılması amacıyla yağış ve günlük maksimum

buharlaşma miktarını esas alan yeni bir yağış etkinliği indisi geliştirilmiş (Sezer, 1988) ve buna göre Türkiye yıllık yağış etkinliği haritası sunulmuştur (Şekil: 3b). Ayrıca yine Erinç tarafından Türkiye'nin makro klima bölgeleri belirlenmiştir (Şekil: 3c). Yine DMİGM de bir iklim bölgeleri haritası oluşturmuştur (Şekil: 3d). Bu arada çeşitli iklim bölgelerini ele alan tasniflerin her birinden memleketimiz için en uygun şekli seçerek ve coğrafi şartları temel tutarak Türkiye'nin iklim çeşitlerini ortaya koyduğunu belirten **İzbırak**'ın çizdiği iklim bölgeleri haritasını da kaydetmek gerekir (İzbırak, 1984:230–239).

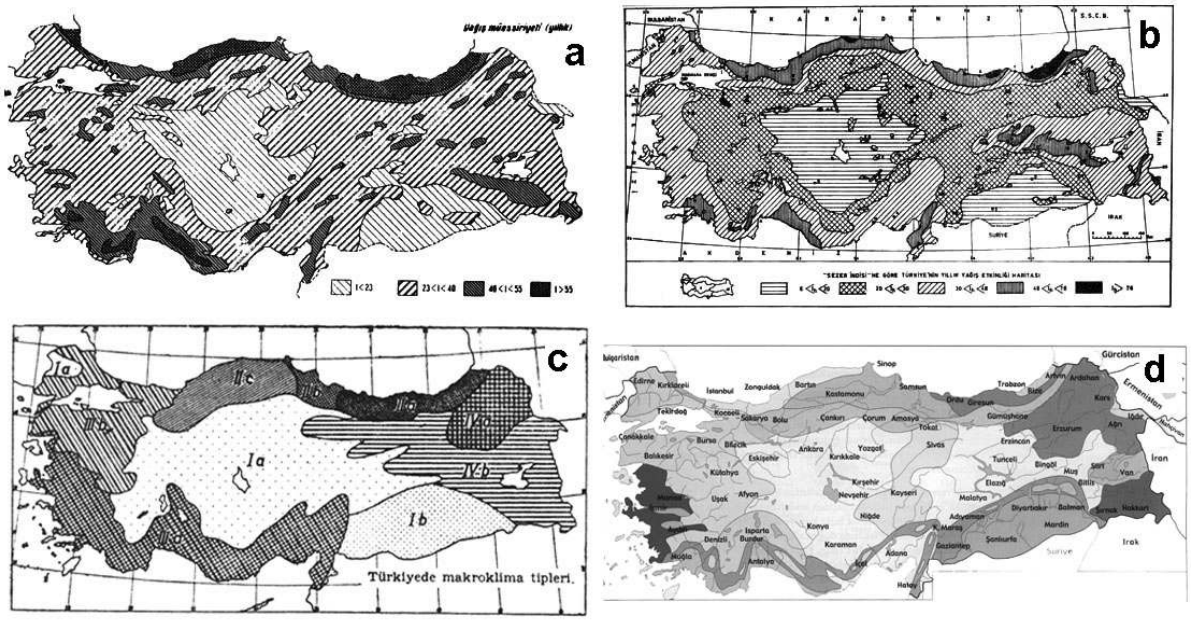

Şekil 3. İklim bölgeleri ilgili bazı tasnifler

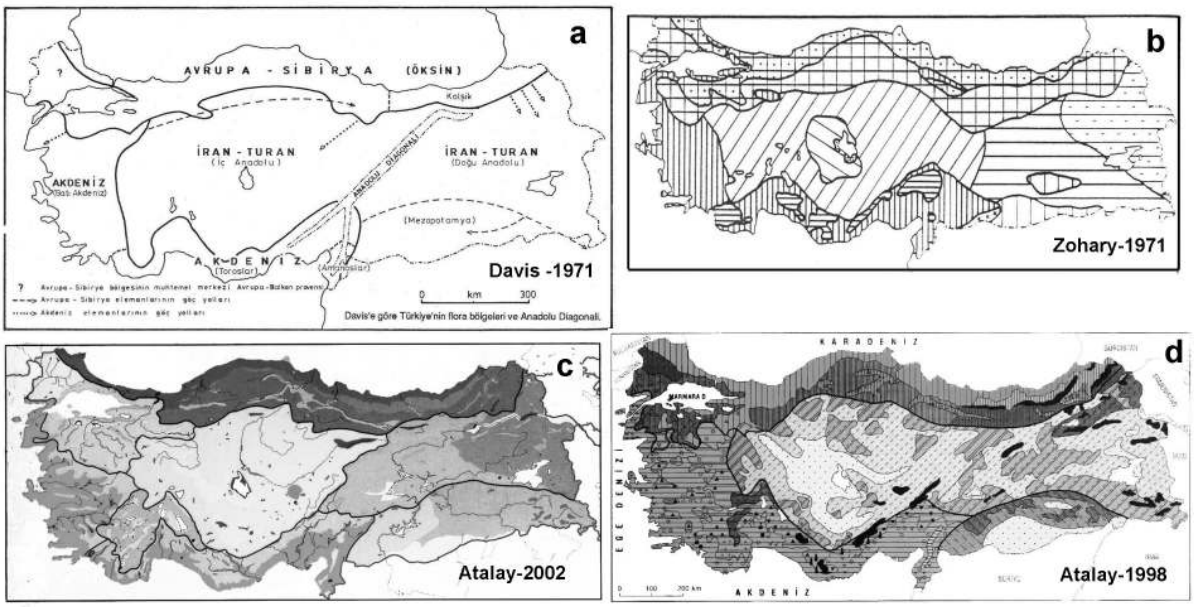

Şekil 4. Bitki bölgeleri ile ilgili bazı tasnifler

Türkiye'nin bitki bölgeleri önceleri **Davis** ve **Zohary** gibi yabancı araştırıcılar tarafından belirlenmiş ve haritası çizilmiştir (Şekil: 4a-b). Daha sonra Davis'in bitki bölgeleri haritası Atalay tarafından değiştirilerek ve geliştirilerek Türkiye bitki coğrafyası bölgelerine dönüştürülmüştür (Şekil: 4d) Ayrıca Atalay tarafından "Türkiye Ekolojik Bölgeleri" bir proje halinde gerçekleştirilmiş ve yayınlanmıştır (Atalay, 2002). Bu

çalışmada Türkiye, ekolojik açıdan üçü ana iklim, üçü de geçiş bölgesi olmak üzere altı bölgeye ayrılmıştır. Her bölge de yükselti, bakı ve bunlara bağlı olarak değişen iklim koşullarına göre sayısı 30'u bulan bölümlere ayrılmıştır (Şekil: 4c). Yine Doğal Hayatı Koruma Vakfı tarafından; biyocoğrafya, zoocoğrafya, fitocoğrafya konusunda uzmanların görüşlerinin ve topografya, iklim, vejetasyon gibi bazı temel katmanların CBS ortamında kullanılmasıyla gerçekleştirilen "Türkiye'nin Ekolojik Bölge Haritası"nda da 14 bölge tanımlanmıştır (http://www.wwf.org.tr/tr/ormanlar_akdeniz_main.asp).

Ülkemizde en çok çalışma yapılmış alan hiç kuşkusuz jeomorfolojidir. Ancak en az bölge denemesi yapılmış alanların başında da jeomorfoloji gelmektedir. Jeomorfolojik çalışmaların büyük bir çoğunluğu topografik ünite tanımlama ve açıklamasından ibarettir. Ancak bütün bunlara rağmen ülkemizde benim fark edebildiğim iki ayrı morfolojik bölge çalışması vardır. Bunların en dikkat çekici olanı **Kurter**'in Morfoklimatik bölgeleridir (Şekil: 5a). Yeterince gerekli malzemenin olmadığını belirten Kurter, yaptığı çalışmayı bir ön çalışma olarak nitelendirmekte ve bundan sonra yapılacak çalışmalarla gerekli düzeltmeler, ilave ve rötuşlar yapılabileceğini belirtmektedir (Kurter,1979:VIII). Ancak aradan 30 yıla yakın bir zaman geçmiş olmasına rağmen henüz hiçbir düzeltme, ilave ya da bir eleştiri bile bulunmamaktadır. Diğer jeomorfolojik bölge ayrımı ise **Erol**'un söz konusu kitabında yer almaktadır (Erol, 1983:33–35). Ketin'in tektonik birliklerinden esinlenerek Türkiye'nin 4 büyük bölgeye, 10 alt bölgeye ve 33 alt birime ayrıldığı bu tasnifte sadece isim listesi ve harita yer almakta, fakat daha başka bir ayrıntı bulunmamaktadır (Şekil: 5b).

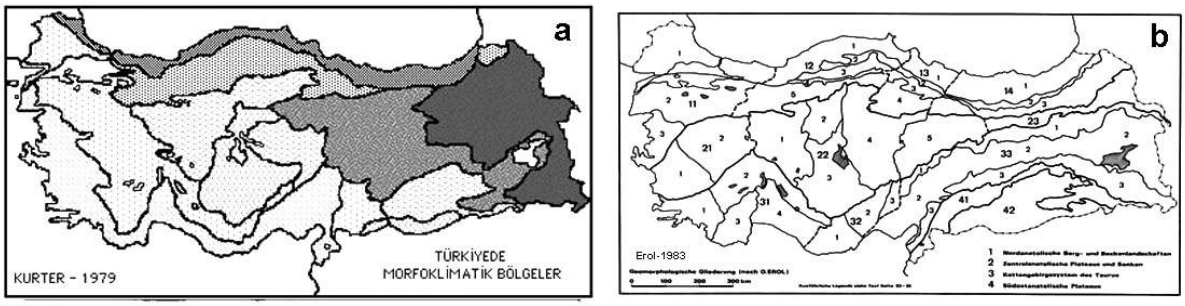

Şekil 5. Jeomorfolojik bölge tasnifleri

Beşeri ve ekonomik coğrafya konuları içinde en çok bölge belirleme çalışmaları yapılmış alan tarımdır. Bu konuda en eski çalışma **Hâmid Sadi (Selen)**'ye aittir**.** Birinci Coğrafya Kongresinden dört sene önce yayınlanmış olan *İktisadi Türkiye*'sinde Kuzey, Orta ve Doğu Anadolu ile Akdeniz ve Marmara ziraat bölgeleri ayrılmakta ve üçünde sahil ve iç kuşakları, Orta Anadolu'da merkez yaylası ile kenar bölgeler ve Doğu Anadolu'da Kars-Erzurum ve Güneydoğu yaylaları olmak üzere 10 tali kuşak tespit edilmektedir (Şekil: 6b). Kongre sonrasında da Türkiye'nin tarım bölgeleri üzerinde bazı çalışmalar yapılmıştır. Mesela, 1952'de **Erinç-Tunçdilek** tarafından yapılan bir çalışmada Türkiye'nin Tarım Bölgeleri farklı bir tasnifle sunulmuştur. Bu çalışmada ülkemiz altı tarım bölgesi ve on dokuz tarımsal bölüme ayırmıştır (Şekil: 6a). Yine **İzbırak** tarafından hazırlanmış ve lise ders kitabında yayınlanmış olan "Türkiye Tarım Bölgeleri" haritası dikkat çekicidir (İzbırak, 1985:27). Bu haritada tabi coğrafi temellere dayanmış olarak süreklilik gösteren Türkiye'nin tarım bölgeleri üçü kıyı boyu bölgeleri, üçü iç bölgelerin karasal iklimli geçiş alanları ve ikisi de iç yüksek bölgeler olmak üzere 8 bölge görülmektedir (Şekil: 6c). Son olarak danışmanlığı tarafımdan yapılan bir yüksek lisans tezi ve buna dayalı bir makalede (Durmuş ve Yigit, 2003) Türkiye'nin 30 ayrı meyve üretim yöresi belirlenmiştir (Şekil: 6d) Ayrıca bu çalışma diğer tarımsal ürünleri de kapsayacak şekilde geliştirilerek *"Türkiye'nin Tarım Yöreleri"* olarak bu sempozyumda sunulmuştur.

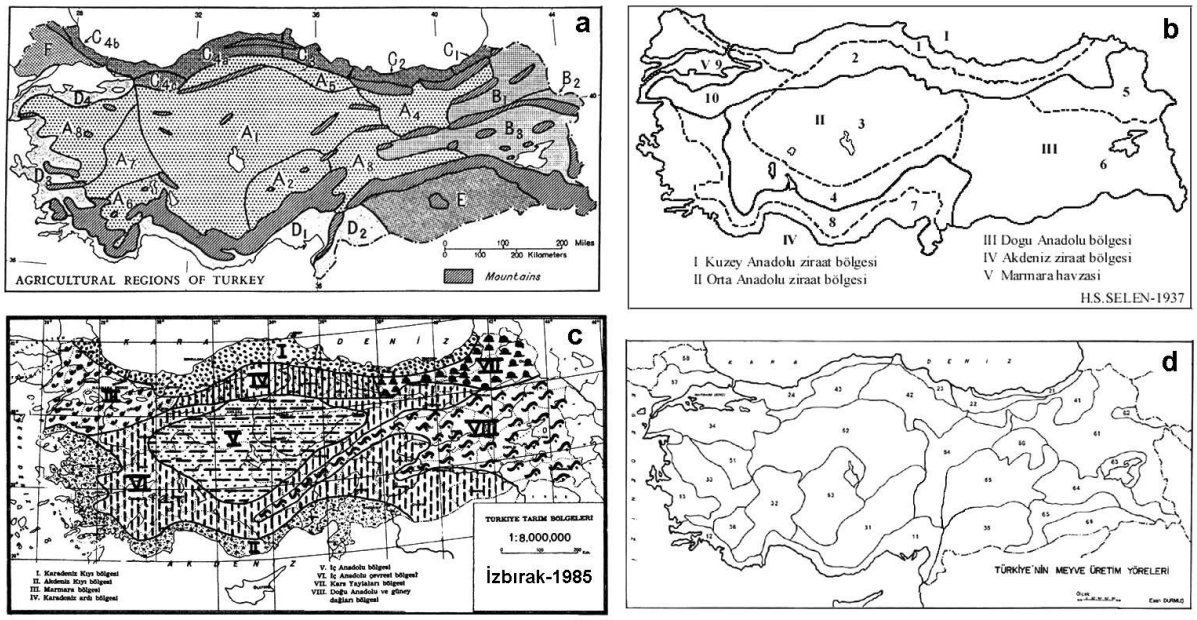

Şekil 6. Tarım bölgeleri ile ilgili ayrımlarından bazıları.

Bu arada **İsmail Yalçınlar** tarafından farklı bir yöntemle Türkiye'de GD-KB yönünde kuşaklar halinde uzanan verevine (diyagonal) doğal, tarımsal ve ekonomik bölgelerin varlığına dikkat çekmek için bir makale hazırlanmıştır (Yalçınlar, 1953). Bu çalışmada Kuzeydoğu Anadolu, Orta Anadolu ve Akdeniz-Ege olmak üzere üç büyük diyagonal bölge ve Karadeniz tulani bölgesi ile Hakkâri-Ilgaz ve Toros-Uludağ tali diyagonal bölgeleri belirlenmiştir. Bunun bir ilk not olduğunu söyleyen Yalçınlar, daha ayrıntılı ve karşılaştırmalı bir yazı yayınlayacağını belirtmesine rağmen bir daha bu konu üzerinde yayın yapmamıştır.

4. Sonuç

Yapılması Gerekenler

Birinci Türk Coğrafya Kongresi gibi yeni bir kongrenin toplanması bugünkü şartlarda mümkün görünmemektedir. Çünkü 1941'de MEB coğrafya öğretimi ile ilgili birtakım sorunlar yaşamakta idi. Bu problemlerini halletmek için o kongreyi toplamış ve alınan kararları uygulayarak sorunlarını çözmüştür. Günümüzde ise böyle bir ihtiyaç hisseden herhangi bir kurum bulunmamaktadır. Daha da önemlisi bugün hemen tüm kurumlar bölge ile ilgili sorunlarını coğrafyacı olmaksızın kendileri halletmektedirler. Bu nedenle coğrafi bölgelerle ilgili sorunlar bugün sadece coğrafyacıları ilgilendirmektedir. Şunu itiraf etmeliyiz ki, **Vidal de la Blanche**'in deyimiyle coğrafyacının diğer alanlardan aldığı bilgilere karşılık sunabileceği en önemli ürünü olan bölgeleri biz sunamadık. Başka alanlar da kendi ihtiyaçlarını kendileri karşılama yoluna gittiler. Bugün ülkemiz coğrafyacıları öncelikle kendilerinin bölge belirleme konusunda uzman olduklarını ispatlamak zorundadırlar. Bunu bir kurum ya da kongre aracılığıyla yapma imkânı olmadığına göre, herkes bireysel olarak çalışmalı, sürekli ve çok sayıda bölge modelleri geliştirerek bu işin uzmanının coğrafyacılar olduğunu göstermelidir. Kısacası kurumsal ya da toplu önerilerden önce elimizde çok sayıda bireysel çalışmalar olmalıdır. Ve maalesef bunun bugün için var olduğunu söylemek zordur.

Bu konuda genel coğrafi bölgelerden ziyade konusal coğrafi bölgelere ağırlık verilmelidir. Çünkü konusal coğrafi bölgelerin belirlenmesi hem çok daha kolay, hem de çok daha avantajlıdır. Ayrıca hemen her konusal bölgenin muhatabı olan belli bir kurum bulunmaktadır. Yani meteorolojiye yeni iklim bölgeleri, Tarım Bakanlığına yeni tarım bölgeleri, Orman bakanlığına ekolojik bölgeler sunulabilir. Böylece hemen her konuda düzinelerce bölge önerisi olan bir meslek alanı karşısında herkesin kayıtsız kalması

düşünülemez.

Bütün bunları yapabilmek için öncelikle yapılacak coğrafi araştırmaların temel amacı farklı özelliklere sahip coğrafi üniteleri ayırmak olmalıdır. Aslında ülkemizde önceden yapılan çalışmaların çoğu bu özellikte idi. Kuzey Anadolu Kenar Dağlarının Ordu-Giresun Kesiminde Landşaft Şeritleri adlı makalede (Erinç, 1945), Sultan Dağları'ndan Sakarya'ya ve Akşehir (Sanır, 1948), Aşağı Murat Bölgesinin Beşeri Coğrafyası (Sarıbeyoğlu, 1951), Samanlı Dağları (Bilgin, 1967) ve Coğrafi Tabiata Uygun Sahalar Yönünden Batı Anadolunun Taksimatı (Stewig, 1967) adlı kitaplarda bu tür incelemelere güzel örnekler verilmiştir. Daha sonraki bazı çalışmalarda kısmen de olsa bu yöntem uygulanmaya çalışılmıştır. Fakat çok zor olan bu yöntem sonradan terk edilerek sistematik çalışma yöntemi hemen herkesçe tercih edilir olmuştur. Bilhassa son yıllarda bölgesel coğrafya adıyla yapılan çalışmaların hemen tamamında ele alınan ünite sistematik olarak incelenmektedir. Bu yüzden bölgesel coğrafya ile sistematik coğrafyanın farkının ne olduğu anlaşılamamaktadır (Yiğit, 2002). Bölgesel coğrafya araştırmalarının asıl amacı incelenen alanı meydana getiren unsurların bölge yapısındaki rollerini araştırmak ve genel karakterini ortaya koymak olduğunu unutmamak gerekir.

Son olarak şunu da belirtmek gerekir ki, öyle ya da böyle belirlenmiş bir bölge çerçevesi içinde bölge karakterini ve sınırlarını sorgulamadan başka çalışmalar sunmak, her konuyu ona göre düzenlemek doğru değildir. Herhangi bir coğrafi öğeyi bir değerlendirmeye sorgulamaya tabi tutmadan belirlenmiş herhangi bir bölge sınırı içinde sunmakta abestir.

Referanslar

Abdulkadir Sadi (1926) *Milli Coğrafya*, İstanbul.

Abdulkadir Sadi (1930) *Memleket Coğrafyası*, İstanbul.

Atalay, İ. (2002) *Türkiye'nin Ekolojik Bölgeleri*, Orman Bakanlığı yay. No: 163, İzmir.

Atalay, İ.- Mortan K. (1998) *Türkiye Bölgesel Coğrafyası*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.

Avcı, M. (1993) "Türkiye'nin Flora Bölgeleri ve Anadolu Diyagonaline Coğrafi bir Yaklaşım", *Türk Coğrafya Derg*. 28, sf.225–248. İstanbul.

Banse, E. (1919) *Die Türkei; eine moderne Geographie*, Georg Westermann Verlag, 3. verlag, Braunschweig.

Bediz, D. (1935) *Izmir(Smyrna) und sein wirtschaftsgeographisches Einzugsgebiet*, München.

Bilgin, T. (1967) *Samanlı Dağları*, İ.Ü.Coğr.Enst.Yay. No:50, İstanbul.

Binbaşı Hüseyin, (1887) *Memalik-i Osmaniye'nin Ziraat Coğrafyası*, Mihran Matbaası, Dersaadet (İstanbul)-1303.

Cuinet, V. (1890) *La Turquie d'Asie,* Tome I-IV, Paris.

Darkot, B. (1955) "Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri Hakkında", *Türk Coğrafya Derg*. 13–14, sf.141–149. İstanbul.

Darkot, B. (1966) "Türkiye'de Coğrafi Bölgelerin Teşkilinde Kriterlerin Araştırılması", *İTÜ Şehircilik Konferansları(1963–64)***,** sf.31–47, İTÜ Yayınları, İstanbul.

Darkot, B.- Tuncel M. (1978) *Ege Bölgesi Coğrafyası*, İ.Ü.Coğr. Enst. Yay. No: 99, İstanbul.

Darkot, B.- Tuncel M. (1981) *Marmara Bölgesi Coğrafyası*, İ.Ü.Coğr. Enst. Yay. No: 118, İstanbul.

Dewdney, J.C. (1971) "Physical, human and economic geography of Turkey" *Geology and history of Turkey* (Ed. Campbell, A.S.) sf. 83–110, Tripoli

Duran, F.S. (1928) *Yeni Türkiye Coğrafyası***,** İstanbul.

Duran, F.S. (1938) *Türkiye Coğrafyası***,** İstanbul.

Durmuş, E.- Yiğit, A. (2003) "Türkiye'nin Meyve Üretim Yöreleri", *FÜ Sos. Bil. Derg***.** 13/2, sf.23–54, Elazığ.

Eren, M.A. (1996) "Bölgeler Haritası Yanlış" *Aksiyon,* 59 (20–26 Ocak) sf.20–22

Erinç, S. (1945) "Kuzey Anadolu Kenar Dağlarının Ordu Giresun Kesiminde Landşaft Kesitleri", *Türk Coğrafya Derg.* 7–8, sf.119–140, İstanbul.

Erinç, S. (1953) *Doğu Anadolu Coğrafyası***.** İ.Ü.Coğr. Enst. Yay. No:15, İstanbul.

Erinç, S. (1965) *Yağış Müessiriyeti Üzerine Bir Deneme ve Yeni Bir İndis***.** İ.Ü.Coğr. Enst. Yay. No:41, İstanbul.

Erinç, S. (1973) "Türkiye İnsan ve Ortam". *İ.Ü.Coğr.Enst.Derg*.S:18-19.sf.1-33, İstanbul.

Erinç, S.- Tunçdilek, N. (1952) "The Agricultural Regions of Turkey", *The Geographical Review***,** 42/2, sf: 82–90.

Erol, O. (1983) *Die naturräumliche Gliederung der Türkei***,** Dr. Ludwig Reichert Verlag, Wiesbaden.

Frey, U. (1937) *Türkei und Zypern***.**-In: Handbuch der Geographischen Wissenschaft.Vorder- und Südasien, Potsdam.

Güngördü, E. (2003) *Türkiye'nin Coğrafyası*, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti. Ankara.

Gürsoy, C.R. (1957) "Türkiye'nin Coğrafi Taksimatında Yapılması İcabeden Bazı Tashihler", *A.Ü.DTCF Derg*. XV/1–3, sf.219–239, Ankara.

İzbırak, R. (1984) *Türkiye*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

İzbırak, R. (1985) *Liseler İçin Coğrafya III*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

Kâtip Çelebi (1648) *Cihannüma*, İptidai telif, İstanbul

Kurter A. 1979 *Türkiye'nin Morfoklimatik Bölgeleri*, İ.Ü.Coğr. Enst. Yay. No:106, İstanbul.

Louis, H. (1941) "Türkiye Coğrafyasının Bazı Esasları", *Birinci Coğrafya Kongresi* (Kitabı) sf. 171–228, Ankara.

Louis, H. (1985) *Landeskunde der Türkei***,** Geographische Zeitschrift. Beihefte; Steiner Verlag; Wiesbaden-Stuttgart.

Özçağlar, A. (1997) *Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler*, Ekol Yayınevi Ankara.

Ritter, C. (1858) *Die Erdkunde im Verhältnis zur Natur und zur Geschichte des Menschen,* Bd.9 teil 18: Kleinasien, Berlin.

Sanır, F. (1948) *Sultan Dağları'ndan Sakarya'ya ve Akşehir*, Ulus Basımevi, Ankara.

Sarıbeyoğlu, M. (1951) *Aşağı Murat Bölgesinin Beşeri Coğrafyası*, Anıl Matbaası, İstanbul.

Selen, H.S. (1937) *İktisadî Türkiye,* Remzi Kitapevi, İstanbul.

Selen, H.S. (1941) "Türkiye'nin Coğrafî Bölgelere Taksimine Dair Bir Muhtıra", *Birinci Coğrafya Kongresi* (Kitabı) sf. 251–255, Ankara.

Sezer, L.İ. (1988) "İklim ve vejetasyon sınıflandırması konusunda yeni bir indis denemesi", *Ege Coğr. Derg*. 5, sf.161–201, İzmir.

Sözer, A.N. (1995) "Herbert LOUIS'nin "Landeskunde der Türkei" adlı Yapıtı Üzerine Düşünceler ve Notlar", *Ege Coğr. Derg*.7, sf.1–12, İzmir.

Stewig, R. (1967) *Coğrafi Tabiata Uygun Sahalar Yönünden Batı Anadolunun Taksimatı***,** İstanbul.

Tümertekin, E. (1990) *Çağdaş Coğrafi Düşüncenin Oluşumu ve Vidal de la Blanche*, İ.Ü.Edb. Fak. Yay:3603, İstanbul.

Yalçınlar, İ. (1953) "Türkiye'nin Diyagonal Bölgeleri Hakkında İlk Notlar", *İ.Ü.Coğr. Enst. Derg.* 3–4, sf.160–172, İstanbul

Yiğit, A. (1996) "Türkiye'nin Doğu Bölgelerinin Yeniden Belirlenmesi Hakkında Düşünceler", *FÜ Sos. Bil. Derg***.** 8/1, sf.359–378, Elazığ.

Yiğit, A. (2000) "Türkiye'de Daha Kullanışlı Coğrafi Bölgeler Oluşturma Gerekçeleri ve Öneriler", *9.Ulusal Bölge Bilim/Bölge Planlama Kongresi Bildiriler*. sf.514–528, KTÜ-Trabzon

Yiğit, A. (2002) "Güneydoğu Toroslar'ın Yöresel Etüdü", *FÜ Sos. Bil. Derg***.** 12/1, sf. 47–77, Elazığ.

Yücel, T. (1987) *Türkiye Coğrafyası***.** Türk Kültürünü Arşt. Enst. yay: 68, Ankara.

"Türkiye'nin Bölgeleri Hakkında**,** Türkiye Coğrafyası Komisyonu Tarafından Kongreye Verilen Rapor", *Birinci Coğrafya Kongresi* (Kitabı) sf. 80–90, Ankara–1941

"Herbert LOUIS'nin, Türkiye Coğrafyasının Bazı Esasları, isimli Eseri Hakkında Rapor", *Birinci Coğrafya Kongresi* (Kitabı) sf. 229–250, Ankara–1941

http://www.wwf.org.tr/tr/ormanlar_akdeniz_main.asp, Nisan–2006